

Sygn. akt III AUa 1386/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 kwietnia 2014 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Lucyna Ramlo
Sędziowie:	SSA Bożena Grubba (spr.) SSA Maciej Piankowski
Protokolant:	st.sekr.sądowy Alicja Urbańska

po rozpoznaniu w dniu 23 kwietnia 2014 r. w Gdańsku

sprawy B. D.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o wypłatę emerytury

na skutek apelacji B. D.

od wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 23 maja 2013 r., sygn. akt V U 659/13

1. zmienia zaskarżony wyrok i zobowiązuje organ rentowy do wypłaty emerytury B. D. przyznanej decyzją z 21 czerwca 2010r. za okres od dnia 1 października 2011r. do dnia 21 listopada 2012r.;
2. wniosek o przyznanie odsetek przekazuje do rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.;
3. zasądza od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. na rzecz ubezpieczonej kwotę 30 (trzydzieści) zł tytułem zwrotu kosztów procesu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt III AUa 1386/13

UZASADNIENIE

Ubezpieczona B. D. odwołała się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 13 marca 2013 r. odmawiającej podjęcia wypłaty zawieszony emerytury za okres od 1 października 2011 r. do 21 listopada 2012 r. wnosząc o jej zmianę i wypłaty emerytury za ww. okres zawieszenia.

Pozwany wniosł o oddalenie odwołania.

Sąd Okręgowy w Słupsku - V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z dnia 23 maja 2013 r. w sprawie V U 659/13 oddalił odwołanie.

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia i rozważania Sądu pierwszej instancji.

Ubezpieczona B. D. ur. (...) w dniu 23 marca 2007 r. złożyła wniosek o emeryturę. Decyzją z dnia 28 marca 2007 r. organ rentowy przyznał jej prawo do emerytury od 1 marca 2007 r. i jednocześnie zawiesił wypłatę świadczenia wobec pozostawania w stosunku pracy. Decyzją z dnia 26 września 2011 r. organ rentowy wstrzymał ubezpieczonej wypłatę emerytury od 1 października 2011 r., gdyż ubezpieczona kontynuowała zatrudnienie w Zespole Szkół (...) w S.. W dniu 10 grudnia 2012 r. wniosła o podjęcie wypłaty emerytury. Decyzją z dnia 21 grudnia 2012 r. organ rentowy podjął wypłatę emerytury za okres od 22 listopada 2012 r. W dniu 13 marca 2013 r. wydał zaskarżoną decyzję.

Sąd Okręgowy w rozważaniach prawnych odwołał się do treści art. 133 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych

(t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) wskazując, że w sprawach, w których doszło do zawieszenia wypłaty świadczeń emerytalnych od dnia 1 października 2011 r., co do osób, które nabyły prawo do emerytury i je realizowały poczynając od 8 stycznia 2009 r. (czyli w stanie prawnym, który do wypłaty emerytury nie wymagał rozwiązania stosunku pracy) można uznać, iż organ rentowy dopuścił się błędu w rozumieniu art. 133 ust. 1 pkt 2. Zdaniem Sądu Okręgowego, ten przepis prawny miałby w sprawie zastosowanie i pozwalałby na wypłatę świadczeń za okres zawieszenia wypłaty emerytury w oparciu o przepis prawny uznany następnie za sprzeczny

z Konstytucją RP. Orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego mają moc powszechnie obowiązującą i są ostateczne (art. 190 ust. 1 i 3 Konstytucji). Orzeczenie o niekonstytucyjności musi prowadzić do dalszych działań mających na celu przywrócenie stanu zgodności z Konstytucją, co można osiągnąć w wyniku wznowienia postępowania po orzeczeniu niekonstytucyjności, co jest możliwe na podstawie art. 190 ust. 4 Konstytucji oraz na zasadach i w trybie określonym w przepisach właściwych dla danego postępowania. Art. 190 ust. 4 Konstytucji wskazuje na wyraźną wolę ustawodawcy, aby sprawa prawomocnie rozstrzygnięta na podstawie przepisu niezgodnego

z Konstytucją była rozstrzygnięta w zgodzie z wartościami i zasadami konstytucyjnymi (wyrok z 13 marca 2007 r., K 8/07). Stąd między innymi regulacje dotyczące wznowienia postępowań w związku z wyrokami Trybunału Konstytucyjnego. Z tych także przyczyn w orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtowało się jednolite stanowisko, co do tego, że przepis uznany przez Trybunał Konstytucyjny za niezgodny z Konstytucją, nie może być stosowany przez sądy i inne organy w odniesieniu do stanów faktycznych sprzed ogłoszenia orzeczenia Trybunału. Oznacza to konieczność ponownego rozpoznania sprawy z pominięciem już niekonstytucyjnego przepisu, jeżeli stanowił on podstawę wydania kwestionowanego orzeczenia sądowego (uchwała Sądu Najwyższego z 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03, OSNC z 2004 r., Nr 9 poz. 94).

Sąd Okręgowy wskazał, że wnioskodawczyni nabyła prawo do emerytury od 1 marca 2007 r. (czyli przed zmianą przepisów, która nastąpiła od 8 stycznia 2009 r.) i prawo to nie było przez nią realizowane, z uwagi na nierozwiązanie stosunku pracy. W dacie nabycia przez ubezpieczoną prawa do emerytury wówczas obowiązujące przepisy wymagały zawieszenia wypłaty świadczenia wobec tych emerytów, którym prawo to zostało przyznane, lecz nie rozwiązali oni stosunku pracy. Wobec kolejnej zmiany przepisów, która nastąpiła od 8 stycznia 2009 r. i w związku ze złożonym przez nią wnioskiem, organ podjął wypłatę emerytury. Nie zmienia to jednak faktu, iż ubezpieczona wystąpiła o emeryturę i nabyła prawo do emerytury według przepisów obowiązujących przed 8 stycznia 2009 r., które to przepisy uzależniały wypłatę emerytury od rozwiązania stosunku pracy.

W ocenie Sądu I instancji, orzeczenie Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12, w którym ubezpieczona upatruje zasadności wniesionego odwołania, nie

ma zastosowania do jej sytuacji. W uzasadnieniu wyroku wskazano, że rozwiązanie przyjęte przez ustawodawcę w art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. spowodowało, że osoby, które już skutecznie nabyły i zrealizowały prawo do emerytury w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. musiały, na podstawie art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w związku z art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS, poddać się nowej, mniej korzystnej dla nich treści ryzyka emerytalnego. Innymi słowy, ubezpieczeni, którzy prawo do emerytury uzyskali po spełnieniu jedynie warunku osiągnięcia wieku (oraz odpowiedniego stażu ubezpieczeniowego), musieli ponownie zrealizować swoje prawo do emerytury według nowej treści ryzyka, czyli spełnić także warunek rozwiązania stosunku pracy, aby emeryturę nadal pobierać od 1 października 2011 r.

Z przyczyn natury faktycznej i prawnej omówionych powyżej Sąd Okręgowy uznał odwołanie ubezpieczonej za bezzasadne i w oparciu o art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. oddalił je, o czym orzekł w sentencji wyroku.

Apelację od wyroku wywiodła ubezpieczona zaskarżając go w całości i wnosząc o jego zmianę przez uwzględnienie w całości jej odwołania od decyzji pozwanego z dnia 13 marca 2013 r. albo o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji lub organowi rentowemu. Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła:

- 1) błąd w ustaleniach faktycznych przez przyjęcie w oderwaniu od zgromadzonych dowodów, a w szczególności decyzji organu rentowego z 21 czerwca 2010 r. o przyznaniu emerytury, że nabyła prawo do emerytury w czasie obowiązywania uzależnienia prawa do emerytury od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy;
- 2) naruszenia prawa materialnego wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 listopada 2012 r. K 2/12 przez jego niezastosowanie i zastosowanie sprzecznych z Konstytucją RP art.28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw w związku z art. 103a ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z funduszu ubezpieczeń społecznych;
- 3) naruszenia prawa materialnego ww. wyroku Trybunału Konstytucyjnego w wyniku jego błędnej wykładni polegającej na przyjęciu, że znajduje on zastosowanie tylko do osób, które pierwotnie (po raz pierwszy) nabyły prawo do emerytury na mocy wcześniejszych przepisów w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy.

W uzasadnieniu wyroku skarżąca podniosła, że uzyskała prawo do emerytury na podstawie decyzji pozwanego z 21 czerwca 2010 r., a więc w czasie kiedy prawo do emerytury nie było uzależnione od uprzedniego rozwiązania stosunku pracy. Okoliczność, że nabyła prawo do emerytury wcześniej w 2007 r. nie ma znaczenia w sprawie, ponieważ przyznane prawo nie było realizowane.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje:

Apelacja B. D. zasługiwała na uwzględnienie skutkując zmianą zaskarżonego wyroku i zobowiązaniem organu rentowego do wypłaty emerytury ubezpieczonej za okres od 1 października 2011 r. do dnia 21 listopada 2012 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy poczynił niepełne ustalenia faktyczne, a w konsekwencji nieprawidłowe rozważania prawne, co doprowadziło do naruszenia przepisów prawa materialnego.

Istotne w sprawie jest rozróżnienie przyznania wnioskodawczyni prawa do emerytury w wieku obniżonym od dnia 1 marca 2007 r. (decyzja z dnia 28 marca 2007 r. – k. 37-40 a.r. dot. wn. z 23 marca 2007 r.) (wnioskodawczyni miała wówczas ukończone 58 lat), od przyznania jej prawa do emerytury w wieku powszechnym. Ubezpieczona w dniu 6 maja 2010 r. złożyła wniosek o emeryturę w związku z ukończeniem powszechnego wieku emerytalnego i organ rentowy decyzją z dnia 21 czerwca 2010 r. przyznał jej prawo do tego świadczenia od dnia 1 maja 2010 r. (wniosek – k. 1-3, decyzja – k. 25-27 a.r. dot. wn. z 6 maja 2010 r.).

Sąd Apelacyjny podzielił stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 12 marca 2013 r., II UK 358/13 zapadłym w sprawie o zbliżonym stanie faktycznym, w którym wskazał

on, że skarżąca składała wnioski o emeryturę dwukrotnie, a świadczenia emerytalne, do których jej prawo zostało ustalone, jakkolwiek jednorodnjowe (emerytury), wymagały spełnienia innych warunków (inny wiek, inny staż pracy - okresy składkowe i nieskładkowe). Ustalenie w następstwie wniosku o wcześniejszą emeryturę prawa do tego świadczenia poprzedzało tylko, lecz w żaden sposób nie warunkowało późniejszego ustalenia prawa do emerytury ze względu na wiek. Jak dostrzegł Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 4 lipca 2013 r., II UZP 4/13 (OSNP 2013 nr 21-22, poz. 257), nie można założyć, że na emeryturę przechodzi się tylko raz w życiu. Przy tej konstrukcji, każdy następny wniosek należałoby traktować nie jako wniosek o świadczenie, lecz tylko o podwyższenie już przyznanego świadczenia w związku z kontynuowaniem zatrudnienia i ubezpieczenia. Skorzystanie

z możliwości przejścia na emeryturę przed osiągnięciem powszechnego wieku oznaczałoby ustalenie kwoty emerytury dożywotniej z możliwością jej waloryzacji lub podwyższenia z tytułu dalszego ubezpieczenia, bez możliwości uzyskania innego świadczenia z tytułu stażu lub wieku. Nie ma jednak prawnych przeszkód do tego, ażeby osoba mająca ustalone prawo do wcześniejszej emerytury nabyła prawo do emerytury na podstawie art. 27 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2013 r., poz. 1440 ze zm.; dalej ustawa emerytalna) i następnie wybrała to świadczenie, jako wypłacane. Innymi słowy możliwe jest kilkakrotne realizowanie się ryzyka emerytalnego. Ponadto w wyroku z dnia 20 stycznia 2005 r.,

I UK 120/04 (OSNP 2005 nr 16, poz. 257) Sąd Najwyższy wskazał, że złożenie wniosku o przyznanie prawa do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego wynoszącego 60 lat przez kobietę, która ma ustalone decyzją organu rentowego prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku 55 lat, powoduje, że organ rentowy nie rozstrzyga w sprawie zakończonej ostateczną decyzją, lecz w nowej sprawie z zakresu ubezpieczenia społecznego. W uzasadnieniu Sąd Najwyższy wskazał między innymi, że prawo do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku emerytalnego nie jest przedmiotowo tożsame z prawem do emerytury z tytułu osiągnięcia wieku wynoszącego 55 lat, gdyż podstawy prawne tych świadczeń są różne, a jeśli chodzi o wymagany wiek przesłanki nabycia prawa do tych świadczeń są odmienne. Są to zatem dwa odrębne świadczenia emerytalne w rozumieniu art.

95 ustawy emerytalnej, które podlegają odmiennym reżimom prawnym, na przykład w zakresie zawieszania lub zmniejszania prawa do tych świadczeń (art. 103 ust. 2 ustawy emerytalnej). Pogląd, że emerytura przyznawana w wieku niższym i w powszechnym wieku emerytalnym to osobne świadczenia innego rodzaju, był już wcześniej prezentowany (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia

5 października 2006 r., I UK 82/06, niepubl.). W postanowieniu z dnia 13 maja 2004 r., II UZ 13/04 (OSNP 2004 nr 23, poz. 409) Sąd Najwyższy uznał domaganie się ustalenia prawa do emerytury na podstawie art. 27 ustawy emerytalnej w miejsce emerytury przyznanej na podstawie art. 28 ustawy emerytalnej za żądanie innego świadczenia, przyjmując, że skarga kasacyjna w takiej sprawie przysługuje bez względu na wartość przedmiotu zaskarżenia.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 13 listopada 2012 r. w sprawie K 2/12

(Dz. U. z 2012 r., poz. 1285) orzekł, że art. 28 ustawy z dnia 16 grudnia 2010 r. o zmianie ustawy o finansach publicznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 257, poz. 1726 oraz z 2011 r.

Nr 291, poz. 1707) w związku z art. 103a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227, z 2010 r. Nr 40, poz. 224, Nr 134, poz. 903, Nr 205, poz. 1365, Nr 238, poz. 1578 i Nr 257, poz. 1726, z 2011 r. Nr 75, poz. 398, Nr 149, poz. 887, Nr 168, poz. 1001, Nr 187, poz. 1112 i Nr 205, poz. 1203 oraz z 2012 r. poz. 118

i 251) dodanym przez art. 6 pkt 2 ustawy z 16 grudnia 2010 r., w zakresie, w jakim znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r., bez konieczności rozwiązania stosunku pracy, jest niezgodny z zasadą ochrony zaufania obywatela do państwa

i stanowionego przez nie prawa wynikającą z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Przedmiotowe orzeczenie ogłoszone zostało w Dzienniku Ustaw z dnia 22 listopada 2012 r. pod poz. 1285.

Trybunał Konstytucyjny w punkcie 9 uzasadnienia jako „skutki wyroku” wskazał, że z chwilą ogłoszenia sentencji wyroku w Dzienniku Ustaw utraci moc art. 28 ustawy zmieniającej z 16 grudnia 2010 r. w zakresie, w jakim przewiduje stosowanie art. 103a ustawy o emeryturach i rentach z FUS

do osób, które nabyły prawo do emerytury przed 1 stycznia 2011 r. bez konieczności rozwiązania stosunku pracy. Znaczy to, że obowiązek rozwiązania stosunku pracy z dotychczasowym pracodawcą - jako warunek realizacji nabytego prawa do emerytury - nie będzie miał zastosowania do osób, które nabyły to prawo w okresie od 8 stycznia 2009 r. do 31 grudnia 2010 r. Natomiast przepis ten pozostaje nadal w obrocie prawnym i znajduje zastosowanie do osób, które nabyły prawo do emerytury w momencie jego wejścia w życie i później, tj. od 1 stycznia 2011 r.

Skoro przyznane dwukrotnie prawo skarżącej do emerytury opierało się na innej podstawie prawnej, nie było przeszkód do uznania, że skarżąca, nabywając prawo do emerytury po ukończeniu wieku emerytalnego (od dnia 1 maja 2010 r.), znalazła się w kręgu osób, o których stanowi wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 13 listopada 2012 r.

Oczywistym jest, że skoro uznane za niezgodne z Konstytucją przepisy prawa naruszały ustawę zasadniczą już od dnia ich wejścia w życie (ex tunc), przeto nie mogą być legalną podstawą orzekania przez sądy powszechne. Organ rentowy zarzucając rozstrzygnięciu uchybienie treści art. 190 ust. 3 Konstytucji RP wydaje się nie zauważać art. 190 ust. 4 Konstytucji RP oraz art. 401¹ k.p.c. Skoro zaś może być wzruszone prawomocne orzeczenie wydane przed datą wejścia w życie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, nie można wymagać, aby w sprawach zmierzających do wzruszenia tego orzeczenia, sądy stosowały sprzeczne z Konstytucją przepisy.

Mając na uwadze powyższe Sąd Apelacyjny na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł, jak w punkcie pierwszym wyroku.

Wniosek ubezpieczonej o przyznanie odsetek przekazano do rozpoznania organowi rentowemu na podstawie art. 477¹⁰ § 2 k.p.c. jako nowe żądanie, które dotychczas nie było przedmiotem rozstrzygnięcia przez pozwanego, o czym orzeczono w punkcie drugim wyroku.

Sąd Odwoławczy na podstawie art. 98 k.p.c. w związku z art. 108 § 1 k.p.c. orzekł w punkcie trzecim sentencji wyroku o zwrocie kosztów procesu za drugą instancję w kwocie 30 zł (art. 35 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych /t.j. Dz.U. z 2010 r., Nr 90, poz. 594 ze zm./) od pozwanego na rzecz wnioskodawczyni.

SSA L. Ramlo SSA B. Grubba SSA M. Piankowski